

Mette Leipart
Institutt for medier og kommunikasjon
Universitetet i Oslo

Vår ref.: 2018/113

Deres ref.:

Dato: 22.08.2018

Uttalelse om eksperimentell studie av en Facebook-algoritme

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) er et rådgivende organ, som arbeider for å fremme god og etisk forsvarlig forskning. NESH er faglig uavhengig og avgjør selv hvilke saker komiteen tar opp til behandling. Uttalelser fra NESH er kun veiledende, og ikke bindende eller sanksjonerende i juridisk forstand. Forskere og forskningsinstitusjoner har et selvstendig ansvar for å sikre at forskningen de utfører er god og etisk forsvarlig.

NESH mottok våren 2018 en henvendelse fra Mette Leipart, masterstudent ved Institutt for medier og kommunikasjon (IMK), Universitetet i Oslo (UiO), vedrørende prosjektet «Politisk innhold i din 'newsfeed': En eksperimentell studie av Facebook-algoritmen 'Edge Rank'». Målet med oppgaven er å undersøke algoritmenes innvirkning på hvordan brukere konsumerer politisk innhold i nyhetsstrømmen på Facebook.

Med henvendelsen fulgte en prosjektskisse, resultatet fra en pilotstudie, samt en forskningsetisk egenvurdering. Prosjektet er allerede meldt til Norsk senter for forskningsdata (NSD 59664) som ikke anser prosjektet for å være meldepliktig, men som også anbefaler å innhente en etisk vurdering fra NESH.

NESH behandlet saken på møte 7. juni 2018. Da NESH-leder Elisabeth Staksrud er ansatt ved IMK, redegjorde hun for sin habilitet, og en samlet NESH-komité anså Staksrud som habil i behandlingen av denne saken.

Bakgrunn

Formålet med prosjektet er å undersøke hvordan EdgeRank-algoritmen påvirker spredning og konsumering av politisk innhold i nyhetsstrømmen på Facebook. Prosjektet søker å avdekke hvorvidt det er mulig å fastslå skjevhet eller partiskhet i forhold til ulik politisk tilhørighet og ulik grad av respons. Prosjektets relevans er knyttet til samfunnets behov for kunnskap om hvordan Facebook-fungerer som nyhetskanal eller som verktøy for propaganda og manipulasjon, noe som er aktualisert med avsløringen av samarbeidet mellom Facebook og Cambridge Analytica i forbindelse med Brexit og presidentvalget i USA i 2016. Faglig sett er analysen basert på begreper om «filterbobler» og «ekkokamre» som i medievitenskaplige fagtradisjoner er knyttet til områder som medieinnovasjon og politisk kommunikasjon.

Prosjektet har et eksperimentelt design basert på bruk av ni fiktive Facebook-profiler med ulik politiske preferanser og grad av aktivitet. De ni profilene deles i tre grupper som liker henholdsvis Erna Solberg/Høyre, Siv Jensen/Frp og Bjørnar Moxnes/Rødt. I hver av gruppene vil de tre fiktive profilene respondere forskjellig: én er kritisk, én er nøytral og én er positiv. De vil også ha ulik grad av engasjement: Den positive er aktiv med kommentarer, den negative bruker bare ideogram eller *emoji* (sure og sinte fjes), og den nøytrale har ingen aktivitet. Gitt disse uavhengige variablene, vil den resulterende nyhetsstrømmen til de ulike profilene være en indikasjon på hvordan Facebook-algoritmen fungerer i et brukerperspektiv. Resultatene vil være gjenstand for en kvalitativ fortolkning og en kvantitativ analyse.

NSD har allerede vurdert prosjektet og konkludert at det ikke er meldepliktig da det vil gjennomføres anonymt og det ikke registreres sensitive personopplysninger. NSD bemerker samtidig at det kan være etiske utfordringer knyttet til gjennomføringen og anbefaler derfor at det innhentes en etisk vurdering. Slik NESH forstår henvendelsen handler det om følgende spørsmål:

- 1) I hvilken grad er det etisk forsvarlig å utføre eksperimentet gitt at andre brukere kan risikere å interagere med de falske profilene uten å være informert?
- 2) I hvilken grad er det problematisk at prosjektet, gjennom opprettelsen av falske profiler, vil bryte med Facebook sine retningslinjer?

NESHs vurdering

I vurderingen av prosjektet legger NESH til grunn [Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora](#) (2016). Relevant i denne sammenheng er også NESHs nye *Veileder for internettforskning* (2018, kommer), samt vurderinger i liknende saker og tidligere uttalelser ([NESH 2015/295](#); [NESH 2015/323](#)).

Til det første spørsmålet legger NESH til grunn at forskning uten samtykke, eller bruk av skjult observasjon, kan være forsvarlig i bestemte situasjoner, avhengig av prosjektets kvalitet, relevans og mangel på andre mulige metoder. I dette prosjektet samles det ikke inn personopplysninger, det er liten sjanse for interaksjon, den mulige belastningen for de involverte er liten, og brukernes aktivitet og ytringer på Facebook-sidene til politiske partier og partiledere kan anses som offentlig. NESH mener derfor i utgangspunktet at det er forsvarlig å gjennomføre prosjektet på denne måten. Det er en forutsetning at man gjennom de fiktive profilene ikke aktivt går inn og kommuniserer med andre brukere eller aksepterer eventuelle venneforespørsler som måtte komme. Det bør også vurderes om det kan gis informasjon om prosjektet til mulige berørte i etterkant, jf. ansvaret for å informere ([NESH 2016: B.7](#)).

Til det andre spørsmålet legger NESH til grunn at forskere i utgangspunktet skal respektere at private bedrifter som Facebook kan ha legitime grunner til å holde tilbake informasjon om sin virksomhet og sine produkter, jf. hensynet til private interesser ([NESH 2016: B.19](#)). NESH legger også til grunn at vilkårene i Facebooks «terms of service» er en kontrakt mellom bruker og bedrift, som ikke uten videre kan sette til side av forskningsetikken. Samtidig anerkjenner NESH at det kan finnes gode grunner til at samfunnets interesse kan overstige hensynet til private interesser. Et privat selskap som på lite transparent vis legger viktige rammer for den offentlige samtale, slik denne er definert i Grunnloven § 100, må kunne kikkles i kortene utover hva selskapet, ut fra en privatøkonomisk betraktning, finner ønskelig. I så fall stilles det særlige krav til dokumentasjon og metodebruk for å begrunne at forskningen er etisk forsvarlig ([NESH 2016: B.19](#)). NESH mener derfor det påligger henvender, i samarbeid med veileder og ansvarlig institusjon, å begrunne tydelig hvorfor det er forsvarlig å gjennomføre prosjektet på denne måten.

Til slutt vil NESH minne om at det er også viktig å være presis i formidlingen av resultatene av forskningen: «Formidlingen bør klart og tydelig kommunisere både vitenskapelig usikkerhet og enkeltfagenes begrensninger.» ([NESH 2016: F.43](#)).

Konklusjon

NESHs vurdering er at prosjektet er etisk forsvarlig. NESH påpeker imidlertid at henvender har en selvstendig aktsomhetsplikt og institusjonen et eget ansvar for å påse at prosjektet gjennomføres i tråd med anerkjente forskningsetiske normer. NESH mener videre at eventuelle juridiske bindinger i kontrakten mellom prosjektet og Facebook ikke kan settes til side ved å vise til forskningsetikken. NESH poengterer også at det i formidlingen av funnene er viktig å være tydelig på usikkerhet og begrensinger.

Med vennlig hilsen

Elisabeth Staksrud
Leder, NESH

Vidar Enebakk
Sekretariatsleder, NESH

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Kopi:

- NSD
- IMK